

Per la quarta giada Curdin Perl

A Sedrun ha l'atlet Curdin Perl gudagnà solo il 29avel Maraton da la Surselva.

4

Quatter giadas chant

Quatter giuvnas da la Scola da talents a Glion han concertà per pudair valitar lur svilup.

4

südostschweiz

LA QUOTIDIANA

Redacziun: Via Sommerau 32, 7007 Cuirra, tel. 081 255 57 10, redacziun@laquotidiana.ch

Mia Engiadina ha infuormà

■ (anr/afi) Ils respunsabels da mia Engiadina han invità a lur commembers e lur partenaris in sonda passadà ad ün lavuratori ed ad ün davomezdi d'infuormaziun. Illas localitads da mia Engiadina a Scuol ha infuormà Jon Erni, iniziante e president da mia Engiadina, davart progets dal passà ed actuals. Dürant ils ultims tschinch ons ha investi mia Engiadina insembel cun 58 ulteriurs partenaris totalmaing 3,7 mil-

liuns francs illa region. Ün proget chi düra fingià ün pèr ons es la realisaziun da la rait da fibra da vaider per l'Engiadina. Ulteriurs progets chi sun sün buna via sun l'introducziun da l'infrastructura per l'instrucziun da mediums ed informatica illas scoulas ed ils trais centers da cumpetenza d'informatica illas scoulas medias da l'Engiadina.

> PAGINA 7

Ina festa da skis plain emoziuns

Lai: Coursas da la Cuppa mundiala da skis

DA GION NUTEGN STGIER / ANR

■ Ina ambianza fenomenala, aura dad aur, bunas prestaziuns da las skiunzas svizras ed in president dal comité d'organisaziun content. Quai las lingias grassas da las cursas da skis da la fin d'emna a Lai. Sin la pista «Silvano Beltrametti» a Parpan è vegni lavurà di e notg per rumir la naiv nova e per porscher a las skiunzas cundiziuns optimalas per las trais cursas. Per quella lavur exemplarica èn lura ils organisaturs cun lur numerus voluntaris e schuldads vegnids remunerads cun aura magnifica e cun in grond interess per las cursas, la cumbinaziun alpina, il salom gigant ed il slalom. Contribui fitg bler a la festa da skis cun 13000 aspectaturs han lura er ils buns resultats da las skiunzas svizras. A Lai han ellas gudagnà cun lur bunas prestaziuns la simpatia dal public e quai cunzunt Wendy Holdener. Ina bilantscha fitg positiva da las occurrenzas ha lura er fatg Peter Engler; il nov president dal comité d'organisaziun da las cursas da la Cuppa mundiala da skis a Lai. El haja già a disposiziun in comité d'organisa-

Ina victoria ed in terz plaz per Wendy Holdener tar las cursas da skis a Lai.

FOTO G. N. STGIER

ziun cun ina gronda experientscha e la lavur dals bliers gidanters e dal militar saja stada da gronda valur e cunzunt exemplarica. Lai haja ina

giada dapli testitgà d'esser in bun organisatur per ina occurrenza internaziunala e gia uss ins dastgia sa legrear sin il final da la Cuppa

mundiala da skis 2021 che ha er lieu a Lai, ha punctuà Engler.

> PAGINA 2

Tujetsch ha frenau il schlagher

■ (anr/ac) Ils gis da schlagher sisum la Cadi ein pli probabel historia e fatschentan actualmeins ils giurists. Cun la visada dil contract da sponsoring cun la Mountain-Events GmbH ha la vischnaunca da Tujetsch procurau per ina frenada anetga dall'organisaziun dils proxims gis da schlagher previ igl atun 2018. La Mountain-Events valetescha la visada dil contract da sponsoring entras la vischnaunca sco illegala ed ha annunziada da pretender regress. Principalmeins pervia da pagaments anticipai viers divers artists dalla scena da schlagher

engaschai per ils proxims gis da schlagher. La vischnaunca ha bein confirmau la visada dil contract da sponsoring cun ils organisaturs dils gis da schlagher. Ella ha denton desistiu dad informaziuns detagliadas e fatg attent ad ina dispeta giuridica. Ils gis da schlagher ein sepresentai per l'emprema gada a Sedrun igl atun 2016 suenter ch'ils organisaturs han midau naven dad Andermatt da tschella vart dil Pass Alpsu. Gia ad Andermatt ha ei giu dau certas dissonanzas.

> PAGINA 5

Stefan Birri dalla Mountain-Events ei buc incantaus digl agir dalla suprazion da Tujetsch.

FOTO S. ROTHMUND

Dus concerns – medema sfida

■ (anr/abc) El Grischun dat ei dus «imperis» da medias. Omisus finanzieschan lur lavur da maniera differenta. Avon la tenda da projecziun dil Cinema Sil Plaz han treis «pratichers» priu plaz per discutir la tematica «Midada mediala, dalla digitalisaziun entochen No-Billag». Samedia ed RTR ein casas da medias cun mandats semeglients, lur strategias sedistinguan. Las novas tecnologias, la digitalisaziun e las midadas cuntinuadas sforzan da s'adattar e dad esser actuals.

> PAGINA 5

Energia ha potenzial per la Surselva

Tiarzs «dis da discussiun davart la perscrutaziun d'energia» a Mustér

DA HANS HUONDER / ANR

■ L'energia ha in grond potenzial per la fiera da lavur, en special era la sanaziun energetica da baghetgs. Quei ei vegniu puntuau als «dis da discussiun davart la perscrutaziun d'energia» a Mustér. Quels han cuzzau dalla mesjamna entochen il venderis vargau. Sper referats tematics e specifics ha il Center

da perscrutaziun d'energia alpin era purschiu in arranschament per la publicitad. Referents a quel ein stai la vicepresidenta dall'EiCom, la cumissiun independenta federala davart la regulaziun dil sector d'energia Brigitta Kratz, igl architect Alexander Maier ed il president dall'Associazion pil recicladi da material da construcziun dall'Austria, Thomas Kasper. Ella discussun al

podì ein las schanzas dallas regiuns muntagnardas sil sector dall'energia vegnidas tematizadas. Tenor igl impressari ed anteriur cusseglier naziunal Josias F. Gasser sa la Surselva generar ils proxims onns entochen 650 plazz da lavur novs sil sector dalla sanaziun energetica da baghetgs vegls.

> PAGINA 3

La vicepresidenta dall'EiCom, Brigitta Kratz, ha referiu la gievgia a Mustér.

FOTO H. HUONDER

Culla tüba a Pyeongchang

■ (anr/afi) Daspö l'on 2010 acumpogna üna delegaziun insembel cun Not Carl da Scuol las Svizras e'ls Svizzers als Gös olimpics d'inviern. Cumanzà vaiva tuot culla prima qualificaziun dal passlunghist Dario Cologona pels Gös olimpics a Vancouver. Hoz dombra la gruppa quatter persunas: Duos persunas chi sunan la tüba, üna chi bütta la bindera ed üna culla plumpa. Carl es da l'avis cha tübas e

plumpas sajan alch particular da la Svizra e cha la glieud predscha lur ingaschamaint. Il sogjuorn da quista gruppa als ultims Gös olimpics a Sotschi d'eira amo gnü sustgnü finanzialmaing dal Departamaint federal d'affars exteriurs. Ingon manca quist sustegn e perquai han Carl e seis cumpogns inizià ün «crowdfunding».

> PAGINA 7

Nagina collavuraziun tranter BAZ e Samedia

■ (rtr) Tranter la Samedia e la «Basler Zeitung» na datti nagina collavuraziun. Sco er ils davos 150 onns vegnia la Samedia vinavant a far l'entira gasetta senza, uschia l'editur da la Samedia Hanspeter Lebrument. Davart la raschun per il naufragi da las contractivas manegia el che quai na rendia betg pli a basa da las reacziuns ch'i haja dà sin ils plans da collavurar. Da differentas varts aveva quai dà critica. La ps dal Grischun aveva schizunt fatg il november in appel a la Samedia da betg ir en la collavuraziun.

Servetsch d'abunents e da distribuziun: tel. 0844 226 226 mail: abo@samedia.ch

La discussiun al podi cul moderatur Ivo Schillig, Thomas Kasper, Beat Hunger, Josias F. Gasser, Werner Hediger, Brigitta Kratz ed Alexander Maier (da sen.).

Igl architect Alexander Maier ei in adherent dalla construcziun concentrada, vul dir d'inez optimal dil spazi che stat a disposiziun per baghegiar.

Sanaziun energetica sa generar biars plazs da lavur

Da mesjamna entochen venderdis han ils «dis da discussiun davart la perscrutaziun d'energia» giu liug a Mustér per la tiarza gada

DA HANS HUONDER / ANR

■ **Referats tematics e specifics sco era in arranschament public ein stai l'jama vargada ell'enzenna dall'energia a Mustér. Il Center da perscrutaziun d'energia alpin ha envidau als tiarzs «dis da discussiun davart la perscrutaziun d'energia».** Sco gia ils dus emprems onns ha la fundaziun era purschii uonn in program per la publicitad. Treis referats fetg differents han dau investa els fatgs che pertuccan direct ni indirect l'energia. Aschia ha Brigitta Kratz dau in'investa ell'incumbensa ella lavur dall'ElCom, la cumissiun independenta federala davart la regulaziun dil sector d'energia. La cumissiun ei aschidadir in'autorità independenta senza in'incarica politica. Denter auter ha ella da survegilar la segirtad dil provediment electric. «Sch'ei fa da basegns dein nus denton era inputs ni schein far analisis. Mintga dus onns dein nus rapport da nosa lavur che sebase era sin in monitoring», di Kratz ch'ei vicepresidente dalla cumissiun. Ella ha denton era dilucidau cuortamein las finamiras ed ils aspects dalla «strategia d'energia 2050». La confederaziun ha la finamira da bandunar pass per pass la producziun d'energia electrica cun agid d'ovras atomaras e da remplazzar quei volumen d'energia cun energia regenerabla. Parallelmeins duain lubientschas e process vegnir facilitai. Quitaus fa igl import d'electricitad alla cumissiun federala il mument. «Quei ei il cass oravontut pil temps d'unviern. A mesa vosta havein nus buc ina segirtad dil provediment damai ch'ei manca ina cunvegientscha», di Kratz. Il cussegl federal seigi vegniun supplicaus d'intervegnir en quei grau.

Nez optimal dall'energia

Alexander Maier dil biro d'architecture Maier Hess SA da Turig ha fatg in ex-

La gievgia sera ha igl arranschament public diils «dis da discussiun davart la perscrutaziun d'energia» giu liug ella Sala Peter Kaiser dalla claustra a Mustér.

cuors ella tecnica da construcziun che se-drezza adina pli fetg tenor criteris dall'energia, respectivamein dil respargn d'immissiuns da CO₂. Quei biro ei dil remiment era vid la projectaziun dil niev hotel ad Acla da Fontauna a Mustér. Ina dallas maximas da Maier ei la construcziun en ina fuorma concentrada. Leu nua ch'il spazi d'in baghetg vegn nezegiaus optimalmeins sa era vegnir spargnau energia. Quella finamira persequitescha igl architect era en connex cul project dil hotel ad Acla da Fontauna. Cheu duei energia

ord la tiara ed a distanza vegnir nezegiada pil baghetg, leutier l'energia che sefuorma el baghetg per exempel el sector da well-ness. «Mustér ha ina temperatura ella media da 16,4 grads il di ora. Sin fundament da quella enconuschientscha fagein nus las installaziuns ch'ei necessarias pil hotel», di Maier. In'interessanta investa ha Thomas Kasper dall'impresa Porr e president dall'Associaziun per recicladi da material da construcziun. El constatescha ch'il sector da

baghegiar consumeschi fetg bia energia, seigi ella construcziun sco tala sco era el material. In'alternativa vesa el denter auter el lenn che savess vegnir nezegiaus pli stedi. In dils problems che fatschentan il mument la branscha ei igl allontanament da substanzias nuscheivlas nezegiadas pli baul ella construcziun, sco per exempel asbest. El cass d'in baghetg vegl ston quelas substanzias vegnir allontanadas avon ch'igl edificii vegni spazzaus. Medemamein ston autras cumpontas, sco per exempel lingias d'electricitad, escha ni

finastras vegnir allontanadas. Parts da betun san allura vegnir recicladas e messas a disposiziun per baghetgs novs.

Novs plazs da lavur

Ella discussiun al podi, menada dil meinafatschenta dil Center da perscrutaziun d'energia alpin Ivo Schillig, ei il potenzial dall'energia sil sector dils plazs da lavur staus in dils gronds temas. «En Surselva eis ei pusseivel da scaffir entochen 650 plazs da lavur ils proxims onns sil sector dalla sanaziun energetica da baghetgs vegls», di igl impressari ed anteriur cusseglier naziunal Josias F. Gasser. Pigl entir cantun Grischun plaidd el schizun d'entochen 2000. Tenor Werner Hediger (menader dil Center per la perscrutaziun scientific-politica dalla HTW Cuera) se-tracta ei en quei connex da plazs da lavur che pretendan ina buna qualificaziun dalla gieud: «Quellas lavurs san buca vegnir exequidas da stagianaris.» El sedamonda schebein las interpresas dalla regiun ein era promtas d'investar ella qualificaziun da luvrers. Hediger constatescha che la gieud serenda aunc adina pli e pli els marcaus e pren era dimora leu: «Els marcaus maunca fetg bia gieud dil fatg e quei nezegian biars che derivan dalla periferia, schegie ch'els vegnessen era duvrai leu.» Igl architect Alexander Maier constatescha ch'ina regiun drovi tgaus intelligents cun ideas innovativas: «Nus stuein riscar enatzei ed era empernder en quei connex ch'ins sa far sbagls.» Beat Hunger (menader dil sector dall'energia hidraulica tiegl Uffeci per energia e trafic dil cantun Grischun) ha saviu dar cuortamein in'investa egl urari per la revisiun dalla lescha d'energia dil cantun. La procedura da consultaziun da quella cuozza entochen la fin da mars 2018. Probablamein vegn ella igl atun en tractaziun dil cussegl grond.

La sort dal Prinzi Tschaiver

■ (rtr) **Avant blers onns, surtut durant il 20avel tschientaner, faschevan ils da Medel in grond tschaiver. Els faschevan quai sin il plaz sper la baselgia a Curaglia.** Questa tradiziun è descritta en la revista «Il Glogn da 1945». Il tschaiver da Medel da pli baud era enconuschent lunsch enturn, sco Guglielm Gadola scriva. Blers s'interessavan per quest tschaiver perquai ch'ins carteva ch'el saja in vair barometer per la gronda ubain pitschna raccolta da l'onn. Ils da la Cadi schevan da lezzas uras: «Gronda canera da brischar la veglia a Medel dat lung e fin glin, paucas ceremonias maltgiert e trid glin.» Ed ils abitants da la Foppa, Plaun e Tumleasta schevan: «Bler tschaiver a Medel dat bel e lung chonv, pac tschaiver a Medel dat

in curt e maltgiert chonv.» Ils dis da glin-desdi e mardis tschaiver eri scumandà da lavurar enta Medel. Il tschaiver cumenzava la damaun a bun'ura sin il plaz sper la baselgia a Curaglia. Trais umens gronds cumparan: la bagorda Trocca, la bagorda «Daischerun» ed il Harlechin. La Trocca è vestgida cun troccas e tegn enta maun ina scua da tortas. Daischerun è cuverta cun dascha e porta ina chapitscha da miscalcas. Il harlechin è vestg en alv, davantiers ha el in sulegl, si dies ina glina e stailas dapertut. Entant che la Trocca va chasa per chasa a rimmond patlaunas ed il Daischerun va per vin, sa rimnan autras bagordas e diavelets enturn la funtauna. Il capodiavel, Lucifer il grond, cumpara. Alura sautan, rian, sbragian e

A Medel na chatt'ins oz betg pli il daischerun, però a Mustér. Qua sa numna el però «um d'uau».

sa scognan tuts. Era las «bellas da Medel» vegnan al saut da tschaiver, accompagnadas da trais instruments. Las bagordas chantan la chanzun enconuschenta da «Toch'jeu erel enta Medel...». Il tschaiver cuzza fin la saira, fin che la curaisma cumpara. Ella è ina veglia magra. Il chau grisch ha ella cuvert d'in faziel nair cun tacs alvs. Uss datti ina dispita tranter la curaisma dad ina vart, il Prinzi Tschaiver, Trocca, Daischerun ed il Harlechin da l'autra vart. A la fin pretenda la curaisma ch'il mastral fetschia dretgira, ed il Prinzi Tschaiver vegn condemnà a la mort. I vegn taglià giu il chau ad el e ses cadaver vegn brischa. Il lieu dal trument è la Punt romana. Il tschaiver da Medel gieva a fin cun in «Eviva il Prinzi Tschaiver».